

Autor dał komentarz do poszczególnych perykop Łk 4: Kuszenie Jezusa, ogólna charakterystyka działalności w Galilei, odrzucenie Jezusa w Nazarecie, w synagodze w Kafarnaum, uzdrowienie świątki Piotra i dalsza działalność w Kafarnaum, potajemne przejście z Kafarnaum do Judei. Istotnym tutaj jest perykopa Łk 4, 14–30, gdzie nauczanie Jezusa łączy się z interpretacją jubileuszu roku łaski od Pana (Iz 61; 58).

Otrzymaliśmy pomoc biblijną do różnego typu nabożeństw biblijnych, czytań duchownych (*lectio divina*), homilii czy też osobistych medytacji na nadchodzący rok 1997: rok I Jezusa Chrystusa. Szkoda tylko, że korekta nie zadbała o ujednoczenie interpunkcji tak pożytecznego tekstu.

Kraków

Ks. JERZY CHMIEL

Ewangelia według św. Mateusza z komentarzem ks. Tadeusza Loski SJ, Katowice 1995, str. 316 (Wyd. Księgarnia św. Jacka)

Omawiana pozycja ks. Tadeusza Loski SJ. *Ewangelia według Św. Mateusza* zasługuje ze wszelkich miar na bardzo pozytywną ocenę. Nie tylko dlatego, że prezentuje nam sam tekst Ewangelii, który poza małymi zmianami, jest powtórzeniem znanego nam tekstu Biblii Tysiąclecia, ale przede wszystkim ze względu na obszerny wstęp, obejmujący 72 strony, oraz na oryginalny i także bardzo obszerny komentarz wyjaśniający bez reszty wszystkie problemy, które św. Mateusz porusza w Ewangelii.

Zanim przystąpię do szczegółowego omówienia wstępu i komentarza, oddaję głos samemu Autorowi omawianej pozycji, który tak o sobie mówi: „Wstępy i komentarze niniejszej książki służą lepszemu poznaniu Ewangelii św. Mateusza, ukazują głębie tkwiące w poszczególnych opowiadaniach i wzajemne powiązania ze sobą i ze Starym Testamentem” (s.71).

Autor słusznie zaznacza, że nie można zrozumieć Ewangelii św. Mateusza bez znajomości St. Testamentu. Z tej też racji szczegółowo omawia samą postać św. Mateusza, jego pochodzenie i pełnioną funkcję celnika, jak również i środowisko, w którym żył i dla którego pisał. Ks. Loska widzi pewną analogię między Pięcioksięgiem Mojżesza a Ewangelią św. Mateusza. (s.15). Jest zdania, że św. Mateusz świadomie zbudował swoją Ewangelię na pięciu mowach Jezusa i dlatego twierdzi, że „Ewangelia jest rzeźbienie dla Kościoła, tym czym był Pięcioksiąg dla Izraela” (s.15). Ewangelia św. Mateusza jest księgą wypełnionych obietnic.

W takim ustawieniu sprawy jest zrozumiałe zaprezentowanie we Wstępie wszystkich prorocत्व mesjańskich St. Testamentu, ponieważ one spełniły się na osobie Jezusa Chrystusa. Z tej racji słuszna jest jego wypowiedź, że „zapowiedź-wypełnienie” stanowi zasadę konstrukcyjną i jest podstawą, na której opiera się cała jego Ewangelia“ (s.29).

Ponieważ Wstęp, zdaniem Autora, ma przygotować czytelnika do dobrego zrozumienia Ewangelii, dlatego ks. Loska słusznie omówił w nim szeroko temat: kim jest w tej Ewangelii Jezus? Świadomy tej sprawy, że św. Mateusz pisał dla judeo-chrześcijan, ks. Loska zaprezentował w swej

pracy obraz Jezusa razem ze wszystkimi Jego tytułami, poczynając od tytułu: „Jezus obiecany Mesjaszem”, a kończąc na najważniejszym tytule, że Jezus z Nazaretu jest Panem, czyli Kyriosem, to znaczy prawdziwym Bogiem. (s.53). To prawda, że Jezus jest „synem Abrahama i Dawida więc jest obiecany Mesjaszem” (s.31).

Z wielkim uznaniem należy podkreślić sposób pisania, mową bezpośrednią (często zwraca się do czytelnika przez „ty”) i równocześnie daje zawsze duszpasterskie zastosowania, poparte nieraz przykładami wziętymi z życia, przez co swoją argumentację czyni przekonującą i zrozumiałą. Po takim Wstępie czytelnik rzeczywiście przystępuje dobrze przygotowany do czytania tekstu i może z niego odnieść należyte korzyści.

Aby Wstępu nie przedłużać, Autor wybrał jeszcze jeden temat, który po mistrzowsku omówił, a mianowicie „Kazanie Jezusa na Górze – Wielka karta Królestwa Niebieskiego” (ss. 55–70). Zupełnie słuszne są jego uwagi, że właściwie Kazanie na górze można nazwać „sercem Ewangelii” (s. 55) a jego interpretacja zmierza do przekonania czytelnika, że w chrześcijaństwie najważniejsze jest przykazanie miłości i że „Miłość jest źródłem i korzeniem wszystkich przykazań i że wszystkie nakazy i lub zakazy ogólne i bardziej szczegółowe są konkretnym i praktycznym przejawem miłości Boga i bliźniego” (s.69). Tak rozumiana Ewangelia utwierdza nas w przekonaniu, że „miłość jest najważniejszą normą etyczną i najważniejszym nakazem życia i postępowania chrześcijan”.

Po tak wprowadzającym Wstępie można z pełnym zrozumieniem przystąpić do lektury samej Ewangelii i lekturę tę, jak sam Autor zaznacza, przemienić w modlitwę, która nie wiadomo kiedy i jak przechodzi w samą kontemplację.

Trzeba z pełnym uznaniem zaznaczyć, że przewodnikiem po samej Ewangelii jest jasny i przejrzysty komentarz, pisany z pasją biblisty, który nie zamęczy czytelnika filologicznymi analizami i naukowymi przypisami, ale w oparciu o najnowsze zdobycze historyczno-archeologiczne rozwiązuje w sposób przekonujący wszystkie problemy, jakie niesie ze sobą dzieło pisane prawie dwa tysiące lat temu i zrozumiałe dla tamtejszych, ale nie rzadko trudne dla dzisiejszych czytelników.

Oryginalny jest podział treści Ewangelii na siedem rozdziałów, obejmujących całościowo takie problemy jak naukę Jezusa o Królestwie Niebieskim, (cz. I–III), tajemnicę Królestwa Niebieskiego (cz. IV), Kościół realizacją Królestwa Niebieskiego na ziemi (cz. V–VI) i mękę, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa (cz. VII).

Autor dotknął problemu męki Pana Jezusa już we wstępie, szczególnie koncentrując się wokół zagadnienia procesu Jezusa, ale w komentarzu zaprezentował nam po mistrzowsku całą mękę Jezusa. Bardzo obiektywna i przekonująca jest charakterystyka osób występujących podczas trwania męki, (św. Piotr, Judasz, Piłat, i inni), jak również odwoływanie się Autora do tekstów i ksiąg St. Testamentu (Ps. 22), s. 243), które zdaniem Autora są prorocztwami spełniającymi się na osobie Jezusa.

Na specjalne podkreślenie zasługuje komentarz do Ostatniej Wieczerzy (s. 232), czy opis śmierci Jezusa (s. 244), który nie jest tylko zimną relacją historyka, rejestrującego wydarzenia i fakty, ale nie zależnie od tego, że wszędzie w tych opisach widzi nawiązanie do prorocztw St. Testamentu, to

przede wszystkim przekazuje czytelnikowi olbrzymią ilość myśli i uwag do refleksji nad zbawczym dziełem Chrystusa. To nie są tylko suche opisy, to jest modlitwa, która miejscami przechodzi w kontemplację.

Uzupełnieniem komentarza są teksty Pisma świętego St. i Nowego Testamentu oraz inne teksty (ss. 252–287), jak również słownik pojęć, imion i nazw występujących w tekście Ewangelii św. Mateusza (ss. 289–314). Można powiedzieć, że czego Autor nie dopowiedział bez reszty we Wstępie i w Komentarzu, to uzupełnił w słowniku, który czytany uważnie pozwala nam całkowicie zrozumieć omawianą Ewangelię.

Reasumując powyższe uwagi należy wyrazić ks. T. Losce wielką wdzięczność za to dzieło, które nie tylko informuje o faktach i życiu Jezusa Chrystusa, ale poucza jak żyć po chrześcijańsku. Nie tylko uczy czytać Ewangelię ale przede wszystkim nią żyć, jej wskazówki i rady wprowadzać w życie.

Kraków

Ks. STANISŁAW GRZYBEK

ALBERTYNA DEMBSKA *Kultura starożytnego Egiptu. Słownik*, Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1995, ss. 248.

Słownik zawiera 656 haseł, z których niektóre są bardzo podstawowe, zważywszy, że Słownik jest przeznaczony w pierwszym rzędzie dla młodzieży szkolnej. Dobór haseł jest taki, ażeby – wedle Autorki – ukazać „zarys dziejów mieszkańców doliny Nilu, poczynając od czasów prehistorycznych, poprzez czasy dynastyczne, panowanie obcych władców, aż do całkowitego upadku tego państwa, tj. do przybycia do Egiptu Arabów” (Wstęp). Bardzo dobrze są reprezentowane hasła dotyczące Egiptu chrześcijańskiego. Teksty haseł wzbogacono licznymi ilustracjami i mapkami. Słownik został wydany starannie, ma więc wszelkie szanse, ażeby stać się pierwszą pomocą nie tylko dla młodzieży szkolnej, lecz także dla ich nauczycieli historii starożytnej oraz dla wszystkich osób zainteresowanych dziejami dawnych kultur. Kto będzie chciał poszerzyć swoje wiadomości, sięgnie również do nowo wydanego *Słownika cywilizacji egipskiej* Guya Racheta, przyswojonego językowi polskiemu w Wydawnictwie „Książnica” (zob. rec. RBL, 1996, s. 135).

Kraków

Ks. JERZY CHMIEL

KS. JERZY CHMIEL, *Homilie sakramentalne. Refleksje – szkice – propozycje*, Polskie Towarzystwo Teologiczne. Wydawnictwo *Unum*, Kraków 1996, ss. 232.

Z dużą radością należy powitać kolejną publikację homiletyczną krakowskiego biblisty ks. Jerzego Chmiela zawierającą szkice homilii sakramentalnych. (Problematyka właściwa dla przepowiadania kazualnego jest bliska naszemu Autorowi. W 1983 wydał podobną pracę pt. *Z Chrystusem*).